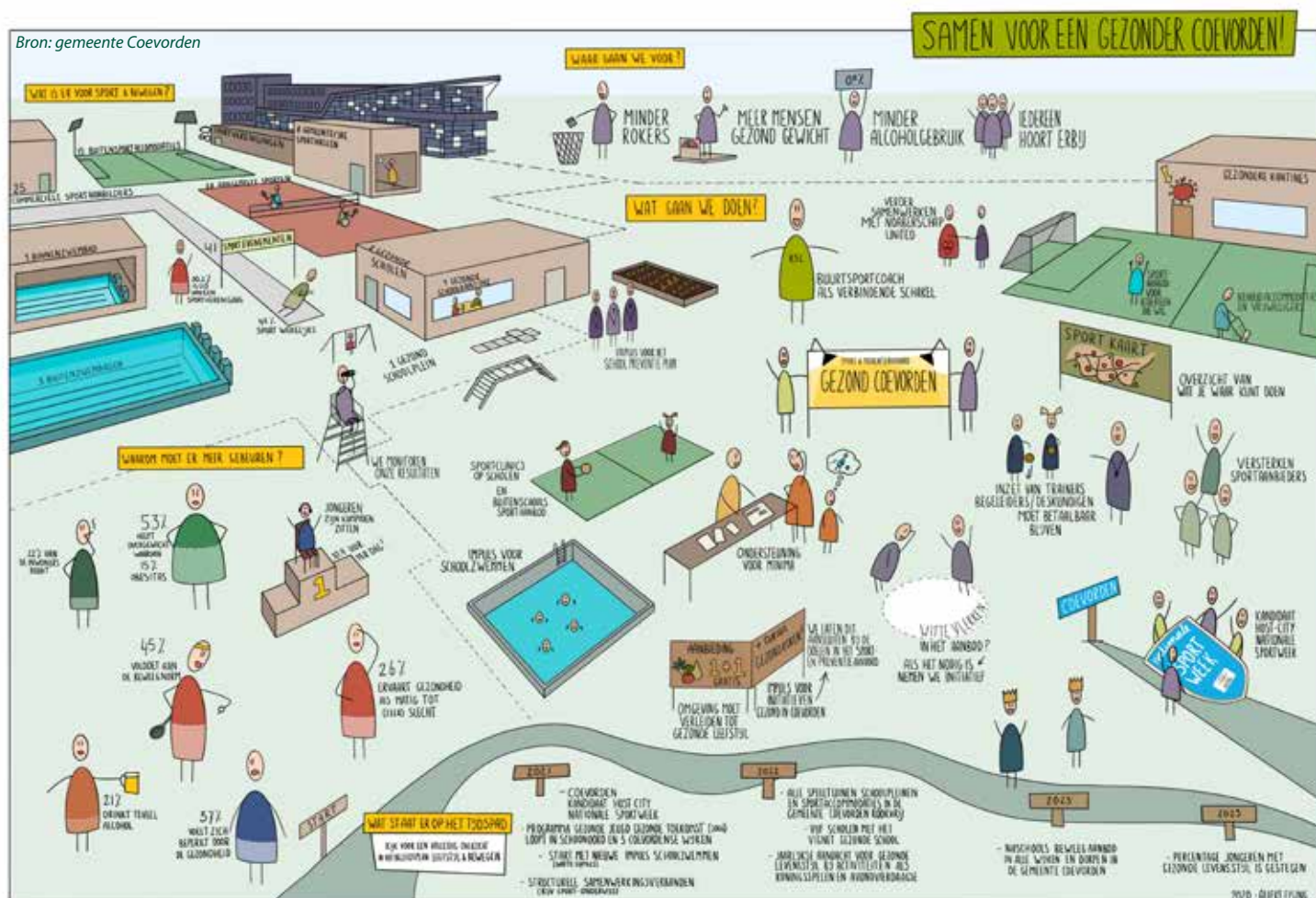

Discussievoer voor nieuw sportbeleid

Aanbodvergroting in gemeenten alléén zorgt niet voor meer vraag naar sport en bewegen!

De verschijning van de sporteditie van de Atlas voor gemeenten in november 2020 levert voor veel gemeenten discussiemateriaal op in verband met hun nieuwe sportbeleid. De geconstateerde verschillen hierin zijn namelijk evident. Sportdeelname blijkt minder sterk samen te hangen met sportaanbod dan je zou verwachten. De gemeente Coevorden gaf informatie over haar aanpak.

Auteur: Broer de Boer

Een partij die regelmatig met – nieuw – sportbeleid in aanraking komt, is Kybys. Projectleider Bas van Haren nam de inhoud van de Atlas tot zich en noemt het boeiend om de verschillen te zien tussen de 50 qua inwoneraantal grootste gemeenten. Hij wijst erop dat ook binnen gemeenten enorme verschillen zijn wat betreft de sportdeelname: 'Dit geldt in de breedte, ongeacht de wijze van sporten: of dit nu ongeorganiseerd en alleen is, in teamverband binnen een sportvereniging of als lid van een commerciële aanbieder. De publicatie maakt me duidelijk dat het voor gemeenten van belang is om het

gedrag van inwoners te monitoren, maar zo mogelijk ook zicht te krijgen op de (toekomstige) sport- en beweegbehoefte. In het kader van de nieuwe Omgevingswet is dit nuttig bij het inrichten van (buiten)sportaccommodaties en de openbare ruimte. Dat is immers de grootste sportaccommodatie van allemaal!

Latente behoefte kennen

Het is een logisch gegeven dat de deelname aan sport zowel wordt bepaald door de bevolkingssamenstelling, met bijbehorende factoren als leeftijd, geslacht, opleidings- en

inkomensniveau, als door het evenwicht tussen vraag en aanbod. Van Haren: 'Als vraag en aanbod in onbalans zijn, blijft de deelname mogelijk achter. Het kennen en begrijpen van de (latente) behoefte van de bevolking is dus cruciaal, bijvoorbeeld op basis van data. Op basis hiervan kan een gemeente gericht inzetten op het creëren van sportaanbod. Overigens kan aanbod ook vraag creëren. Dit laatste is met name het geval als het gaat om nieuwe sporten, zoals padel.' Van Haren ziet de gemeente eigenlijk als een soort trendwatcher bij de inwonerspopulatie: 'Er zijn methodes om de (latente)

‘De gemeente moet zicht krijgen op de (toekomstige) sport- en beweegbehoefte’

behoefte te inventariseren, zoals het voeren van gesprekken en het gebruik van data, bijvoorbeeld panelonderzoek. Dat geeft de gemeente input, waarop ze het aanbod met betrekking tot (buiten)sportaccommodaties, waaronder de openbare ruimte, kan inrichten. Dit kan andere organisaties stimuleren en faciliteren om een passend aanbod te realiseren.’

Bevolkingskenmerken en sport

Simpelweg is de bevolkingssamenstelling voor elke gemeente een – uniek – gegeven. Zijn er onderscheidende factoren te benoemen? Van Haren: ‘Ja. Wij zien duidelijke verschillen tussen stedelijke gebieden (minder verenigingscultuur, meer innovatief en commercieel sporten) en dorpen (vaker een verenigingscultuur). Mensen met een lager inkomens- en/of opleidingsniveau sporten aanzienlijk minder dan mensen met een hoger inkomens- en/of opleidingsniveau. Daarnaast neemt bij het toenemen van de leeftijd de sportdeelname af. Natuurlijk is het zinloos om als gemeente de illusie te hebben invloed te kunnen uitoefenen op sociaal-demografische kenmerken. Het is de kunst om in te spelen op de samenstelling van de bevolking en de behoefte die er leeft op het gebied van sporten en bewegen. Van Haren: ‘Enerzijds doet een

gemeente er verstandig aan te onderzoeken wat de behoefte is. Anderzijds kan er vervolgens op worden ingespeeld met gerichte middelen, zoals buurtsportcoaches, het onderwijs, de inrichting van de openbare ruimte en (buiten)sportaccommodaties.’ Onderzoeken in het verleden tonen volgens Van Haren aan dat leeftijd, geslacht, opleidings- en inkomensniveau goede voorspellers zijn van de sportdeelname in een gemeente: ‘Dat wil niet zeggen dat ouderen of mensen met een lagere opleiding of lager inkomen niet willen sporten. Zij ervaren echter meer drempels om tot sportdeelname te komen. Voor een gemeente die deze mensen aan het bewegen wil krijgen, is het zaak om de ervaren drempels weg te nemen (zie kader, red.). Daarbij kun je zelfs op wijkniveau inzoomen. Voor gemeenten is het een uitdaging om het aanbod te laten aansluiten bij de doelgroep. Hiervoor zijn niet alleen de accommodaties en openbare ruimte van belang, maar ook de programmering, samenwerking tussen partijen en beleidsterreinen die in aanraking komen met de doelgroep, het (eventuele) kader en ga zo maar door.’

Commerciële aanbieders

De onderzoekers stellen in de Atlas voor

gemeenten ‘dat het *logisch* lijkt het gemeentelijk sportbeleid *breder* te bezien dan alleen te investeren in het aanbod van accommodaties’. In principe lijkt het creëren van meer plekken om te kunnen sporten en bewegen een goede ontwikkeling. Hoe kijkt Van Haren hiertegenaan? ‘Dit krijgt pas echt waarde zodra er wat beleid betreft verder wordt gekeken dan alleen de accommodaties en er ook wordt samengewerkt met andere beleidsterreinen binnen de gemeente. De focus van gemeenten ligt nu veelal op verenigingssporten, terwijl er juist veel meer mensen gaan sporten bij commerciële aanbieders en in de openbare ruimte. Omdat sportverenigingen unieke kenmerken hebben, is de keuze logisch en goed, maar ik attendeer erop: vergeet hierbij de andere sporten en sporters niet.’

Gezonder Coevorden

Het is algemeen bekend dat er een sterke samenhang bestaat tussen sportdeelname enerzijds en de ervaren gezondheid van de bevolking en zorgkosten anderzijds. Uit de afgebeelde tabel blijkt dat de stadsgemeenten Schiedam en Heerlen de laagste sportparticipatie kennen van hun inwoners. De Atlas voor gemeenten maakt er melding van dat de ervaren gezondheid van inwoners hier het laagst is van alle steden! Ook Rotterdam scoort wat dat betreft laag. De gemeente Coevorden, met 35.000 inwoners, staat niet in de lijst van de 50 beoordeelde gemeenten. De Drentse gemeente is na een bezuinigingsperiode in 2019 weer flink gas gaan geven op het gebied van sport en preventie. Uit de nulmeting blijkt dat ruim 30 procent van de inwoners van Coevorden lid is van een sportvereniging (in heel Nederland is dat 25 procent). Coevorden telt 80 sportverenigingen, 25 commerciële sportaanbieders en met 15 buitensportaccommodaties is er een ruim aanbod: 38 sportvoorzieningen per 10.000 inwoners.

In navolging van het eerste Nationale Sportakkoord kwam de gemeente met circa 60 partners tot het Sport- en preventieakkoord Gezond Coevorden, 2020-2022. Drie belangrijke ambities hierin zijn weergegeven in de paragrafen: Vitale sport- en beweegaanbieding, Sport en bewegen voor iedereen en Sport, preventie en onderwijs. ‘Ons akkoord is geen doel op zich’, licht Alieke Wijnholds toe. Zij is beleidsadviseur leefstijl en bewegen bij de gemeente Coevorden. ‘Het akkoord moet je zien als middel om organisaties nog sterker met elkaar te

‘De openbare ruimte is de grootste sportaccommodatie van allemaal!’

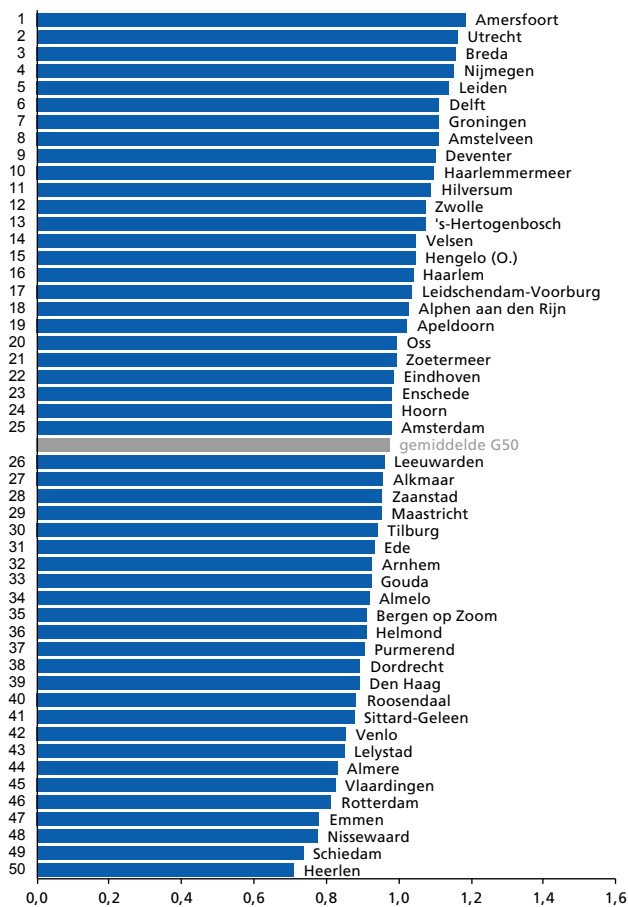

Bas van Haren

Kybys

De totale deelname aan sport in de vijftig grootste gemeenten (georganiseerd en ongeorganiseerd)

Bron: Atlas voor gemeenten

verbinden, gezamenlijke afspraken te maken om sport, bewegen en preventie duurzaam te maken. Uiteindelijk moeten we mensen gezond kunnen laten opgroeien en oud laten worden in onze gemeente.'

Ambities uitgewerkt

De ambitie 'Vitale sport- en beweegaanbieders' zet in op het sterker maken van de Coevordense sport- en beweegaanbieders. 'Dat begint natuurlijk met de inventarisatie van wensen en behoeften. De bedoeling hierbij is het versterken van de clubbesturen, het technisch kader en de vrijwilligers', vertelt Wijnholds. 'Daarnaast zoeken we verbinding met de werkgroep Gezond in Coevorden. Die houdt zich onder meer bezig met gezondere sportkantines en andere preventieve maatregelen, zoals een rookvrije samenleving.' De invulling van de ambitie 'Sport en bewegen voor iedereen' spreekt voor zich. Specifiek gaat er aandacht uit naar de kwetsbare inwoners. 'Waar aanbod ontbreekt, maar wel wenselijk is, initiëren we voor specifieke doelgroepen nieuw aanbod of zoeken we samenwerking in de regio', meldt Wijnholds. 'Alle inwoners krijgen inzichtelijk welke sport- en (sociale) beweegvoorzieningen

er beschikbaar zijn. Daarvoor ontwikkelen we nu een sport-/beweegplatform voor activiteiten in al onze wijken en dorpen. Mensen met een lage economische status kunnen via de zogenoemde Doe-Mee-Pas deelnemen aan sport en bewegen, maar bijvoorbeeld ook aan cultuur. Door deze pas in te zetten, kunnen ze lid worden van een sportvereniging. De gemeente Coevorden vindt het belangrijk dat iedereen kan meedoen! Verder hebben we als doel de inzet van trainers, begeleiders en deskundigen voor het geven van lessen, voorlichting etc. betaalbaar te houden. Daarbij gaan we met de sportverenigingen bekijken in hoeverre we hun aanbod kunnen verrijken, zodat ze meerdere doelgroepen kunnen bedienen.'

Buitenschoolse sportactiviteiten

Op het gebied van sport, preventie en onderwijs zijn de ambities in Coevorden hoog. Het onderwijs is immers bij uitstek de omgeving waarin je kinderen kunt aanmoedigen een leven lang te bewegen. Ook daarover leven in Coevorden bijzondere ideeën. Er zijn 'gezonde' scholen voor nodig, die kwalitatief uitdagende gymlessen verzorgen, buitenschools sportaanbod creëren en aansluiten bij vignetten van de gezonde

school. 'Samen met onze buurtsportcoaches en de sportverenigingen in onze gemeente zetten we in op meer samenwerking met het onderwijs als het gaat om de thema's beweging en gezondheid', zegt Wijnholds. 'We betrekken daarbij de vakleerkrachten van het bewegingsonderwijs. Samen met bso's en sportverenigingen willen we meer buitenschoolse sportactiviteiten organiseren; denk bijvoorbeeld aan sportclinics. Van de jeugd willen we weten waar hun interesse naar uitgaat en waar ze behoefte aan hebben, maar ook waaraan die sportactiviteiten moeten voldoen.' Naast deze drie ambities meldt dit akkoord dat de organisatie van – grote – sport-evenementen een rol kan spelen in de regio-promotie. Het kan als vliegwiel functioneren voor nog meer sport en beweging en de bundeling van krachten hierin. De gemeente Coevorden is in september 2021 *host city* tijdens de Nationale Sportweek. Samen met de partners van het Sport- en preventieakkoord wordt gewerkt aan een aantrekkelijk programma binnen de ambitie 'Coevorden op de kaart'.

Beleidsnotitie

Wijnholds vervolgt: 'Sport is bij ons niet meer een

ACHTERGROND

Atlas voor gemeenten

In november 2020 verscheen opnieuw de Atlas voor gemeenten. Ditmaal was 'sport' het thema van het onderzoeksrapport, waarin het sportaanbod en de sportdeelname in Nederlandse gemeenten worden bepaald en vergeleken. Het onderzoek hiernaar werd verricht onder de 50 grootste gemeenten. De gemeenten werden hierbij vergeleken op 50 punten. De onderzoekers bogen zich over vragen als: waar is het aantal sportvoorzieningen hoog? In welke gemeenten beoefenen veel mensen sport, georganiseerd of ongeorganiseerd? En hoe verhouden aanbod en participatie zich tot elkaar? Speciaal voor deze Atlas ontwikkelden de onderzoekers samen met de Academie Sport en Bewegen van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen de Sportindex van Nederland. Sporteconoom Willem de Boer van de HAN zei bij de presentatie van de Atlas: 'Kijk als gemeente goed waar je staat. Vergelijk jezelf met andere, vergelijkbare gemeenten of gemeenten bij je in de buurt. Bepaal vervolgens wat er beter kan en ga daarmee aan de slag; ga hierbij ook de dialoog aan met andere gemeenten. Maar daarmee ben je er nog niet. Zorg op wijkniveau voor sportbeleid dat aansluit bij de wijk en de behoeften, om daarmee ook de sportdeelname in de sociaal-economisch mindere wijken te vergroten.'

'Voor gemeenten is het van belang om het gedrag van inwoners te monitoren'

Drempels wegnemen

Het kennen en begrijpen van drempels en behoeften is één, maar hoe dan verder? Omdat geen enkele gemeente hetzelfde is, moet je 'dicht bij de mensen' zien te komen. Bas van Haren van Kybys adviseert: 'Ga als gemeente en sportaanbieder in gesprek met (potentiële) sporters: wat zijn hun motieven om wél te gaan sporten? En hoe ziet dat er vanuit hun beleving dan uit? Dan heb je houvast om verder te gaan onderzoeken of er wel sprake is van een passend aanbod of passende capaciteit (aan sportvelden). Veiligheid, financiële mogelijkheden, tijd en aanbod dichtbij huis – dat zijn veelgenoemde randvoorwaarden om te gaan sporten en bewegen. Collega's bij de gemeente die zich bijvoorbeeld bezighouden met de inrichting van de openbare ruimte zijn dus ook van belang. Zoek uit of je daar aansluiting of ondersteuning kunt vinden. En heel praktische voorbeelden: zorg voor goede verlichting op plaatsen waar mensen 's avonds graag wandelen of hardlopen. Ga in overleg met aanbieders over de mogelijkheden om sport en bewegen aan te bieden op momenten dat mensen dat graag willen.' Maar als het allerbelangrijkste noemt Van Haren: 'Zorg dat je een setting creëert waarin je in gesprek kunt komen en blijven met inwoners en biedt ruimte voor hun eigen creativiteit!'

'Het is zaak om de ervaren drempels weg te nemen'

doel op zich, maar ook een belangrijk preventiemiddel. De gemeente heeft meer taken gekregen, bijvoorbeeld als het gaat om preventie, gezondheid, opgroeien en onderwijs. Dat resulteerde in december 2020 in de gemeentelijke beleidsnota Leefstijl en Bewegen. Het Sport- en preventieakkoord onderstreept het belang en de draagkracht ervan en is daarmee waardevol voor het te voeren beleid. Verbindend besturen acht onze gemeente namelijk van groot belang.' In de beleidsnotitie bevestigt de gemeente haar stimulerende rol om het voor iedereen mogelijk te maken om te sporten en te bewegen. Daarbij ondersteunt ze initiatieven die bijdragen aan het verenigingsleven en het bewegen. Wijnholds: 'De in 2014 wegbezuinigde buurtsportcoaches zijn sinds begin 2021 terug. Ze krijgen als specifieke opdracht sport- en beweegaanbod in de buurt te organiseren, met de focus op kwetsbare doelgroepen. Daarnaast

moeten ze voor verbinding zorgen tussen sport- en beweegaanbieders en andere sectoren zoals zorg, welzijn, cultuur, jeugdzorg, kinderopvang en onderwijs.' In de beleidsnotitie staat bijvoorbeeld dat de gemeente zich ervoor inzet dat in 2024 het aantal vrijwilligers dat betrokken is bij sportverenigingen minimaal op hetzelfde niveau ligt als in 2020. Verder maakt de gemeente zich sterk voor de aanwezigheid van toekomstbestendige – geprivatiseerde – sportaccommodaties om in te sporten en te bewegen. Daarbij moet de inrichting van de openbare ruimte verleiden tot sporten en bewegen. Nog voordat de beleidsnotitie tot stand kwam, werd in de herfst van 2020 al een begin gemaakt met de uitvoering van het Sport- en preventieakkoord. Samen met de buurtsportcoaches werken de voortvarende Coevordenaren nu ook al aan een uitvoeringsplan om de doelen en ambities uit de beleidsnotitie te realiseren. 'De sportaccom-

modaties zijn bij ons geprivatiseerd. (Buiten) sportverenigingen gaan daar heel goed mee om', vertelt Wijnholds. 'We zien als gemeente toe op de kwaliteit. Verenigingen zijn ervan doordrongen dat het niet alleen gaat om presteren, maar dat ze met het plezier en de gezelligheid van sporten ook een steentje kunnen bijdragen aan de gezondheid van de opgroeiende jeugd én van specifieke doelgroepen. Dat gebeurt op een dusdanige manier dat iedereen zelf gezonde keuzes kan maken. Sportkantines bieden naast het patatje mét ook gezonde snacks aan!' besluit Wijnholds.

Scan, lees & deel!

'Op dit moment investeert de gemeente Coevorden circa 4 miljoen euro in een kwaliteitsimpuls voor de buitensportverenigingen. Hiermee kunnen ze de komende 20 tot 25 jaar vooruit en daarmee zijn ze toekomstbestendig. In de eerste fase hebben we geïnvesteerd in ledveldverlichting, velden en toegankelijkheid. De tweede fase werken we momenteel nader uit in overleg met de clubs. Voor de binnensportverenigingen (sporthallen) is afgelopen voorjaar een nieuwe planning van het meerjarenonderhoud opgesteld, inclusief een verduurzamingsplan. Ook de binnensportaccommodaties gaan we de komende jaren toekomstbestendig maken.'

